PROF. DR. CAĞFER KARATAŞ

GÜVEN TOPLUMU

GÜVEN TOPLUMU

PROF. DR. CAĞFER KARADAŞ

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 1297
Halk Kitapları: 287

Yayın Yönetmeni
Dr. Yüksel SALMAN

Yayın Koordinatörü
Yunus AKKAYA

Editör
Prof. Dr. Huriye Martı
Rukiye Aydoğdu Demir

Baskı Takip
İsmail DERİN

Tasarım
Arzu Akgün (aral.org)

Baskı
ARAL
Mustafa Kemal Mah. 2141 Cad.
No: 33/3, Söğütözü, Çankaya / Ankara
Tel: 0.312 219 53 26
www.aral.org

2. Baskı, Ankara – 2017

Eser İnceleme Komisyon Kararı: 28.09.2016/22

ISBN: 978-975-19-6643-8
2017-06-Y-0003-1296
Sertifika No: 12931

© T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı
No:147/A 06800 Çankaya/ANKARA
Tel: 0 312 295 72 93 - 94
Faks: 0 312 284 72 88
e-posta: diniyayinlar@diyanet.gov.tr
www.diyanet.gov.tr

Veda Haccı, Sevgili Peygamberimizin ilk ve tek haccıydı. Kâbe'yi, Arafat'ı, Mina'yı Peygamberimizle yaşamak isteyen yaklaşık yüz bin Müslüman o gün oradaydı. Tavafın coşkusu, vakfenin huzuru, duanın bereketi taşıyordu yüreklerden... Her adımda şükür, her adımda zikir, her adımda öğüt vardı.

Göz alabildiğince uzanan kalabalık, tek bir vücut olmuş gibiydi. Son Peygamber'in önünden, arkasından, sağından ve solundan yürüyen insanlar… Onunla yola çıkan, yolda buluşan, yol arkadaşı olan bahtiyar müminler… Tekbirler, ihramlar, kurbanlar…

Tarihin bu eşsiz tablosunda Allah'ın Resûlü her zamanki gibi öğretiyor, uyarıyordu. Aralıksız devam eden eğitim iklimi, haccı da kuşatıyordu. Veda hutbeleri, zamanı ve mekânı aşarak bütün insanlığa ulaşıyordu. O gün Peygamberimiz Arafat'taydı. Kızıl bir devenin üzengileri üstünde ayağa kalkmıştı. Bu haram ayda, bu kutsal günde, bu mukaddes toprakta bir araya gelen insanlara sesleniyordu. Bize sesleniyordu…

İmanın gereği olan emanı, İslam'ın gereği olan selamı anlatıyordu. O gür ve güzel sesiyle, *"Ey İnsanlar!" diyordu. "Bu (Zilhicce) ayınızda, bu (Mekke) şehrinizde bu (Arefe) gününüz nasıl haram (dokunulmaz) ise kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız da aynı şekilde haramdır (dokunulmazdır)."* (Buhârî, İlim, 9)

İslam, Barış ve Esenliktir

İslam kelimesi "görünen ve görünmeyen kötülüklerden arınmış olmak" ve "barış" anlamlarına gelen Arapça "selm" ve "silm" kökünden türetilmiştir. Kelimenin kök anlamı itibariyle İslam, "selamet ve barış alanına girmek" demektir. Müslüman ise "selameti ve barışı seçen" kimsedir. Dolayısıyla İslam, irade ve akıl sahibi kişilerin, aralarındaki kavga ve ihtilafa son verip uzlaşı ve esenliği sağlamalarını ifade eder.

İslam ile ulaşılan barış ve esenliğin sadece insanlar arasında değil, Allah ile insan ve insan ile tabiat arasında da sağlanması gereklidir. Zira İslam, insanın yaratılışına uygun olarak Allah'a itaat etmesini, isyana kalkışmamasını emrederken aynı zamanda diğer insanlara ve çevresine karşı da kötü, çirkin ve zararlı davranışlardan uzak durmasını ister. Bu anlamda İslam, din olarak Allah'ın peygamberler aracılığı ile kullarına sunduğu bir sözleşmedir. Aslında bu sözleşme Allah ile Âdemoğulları arasında yapılmıştı. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: *"Kıyamet gününde 'biz bundan habersizdik' demeyesiniz diye Rabbin, Âdemoğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini aldı ve onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki, 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' Onlar da 'Evet, şahit olduk' dediler."* (A'râf, 7/172)

Allah Teâlâ'nın tarih boyunca peygamberler aracılığı ile insanlığa gönderdiği vahiy, bu sözleşmenin hatırlatılmasından ibarettir. Zaten Allah, insanı en güzel biçimde yaratmış, ona akıl ve irade vererek yani özgürlüğünü teminat altına alarak imtihan için dünyaya göndermiştir. Kişi, özgür iradesi ile iyi amel işlerse cennete, kötü amel işlerse cehenneme gider. Yani özgür iradesi ile yaptığı seçiminin karşılığı olarak bir ödül elde eder veya bedel öder: *"Biz insanı en güzel biçimde yarattık, sonra onu aşağıların aşağısına gönderdik. Ancak iman edip salih amel işleyenler için kesintisiz bir ödül vardır. Böyle iken (ey insan), seni dinin asılsız olduğu sonucuna götüren şey nedir? Allah, hüküm verenlerin en âdili değil midir?"* (Tîn, 95/4-8)

Din, insana güven aşılayan en köklü sistemdir. Allah Teâlâ'nın böyle bir sistemi gönderirken seçtiği peygamberler ise "sıdk ve emanet" yani "dürüstlük ve güvenilirlik" vasfına sahip olan kutlu elçilerdir.

İman, Güven ve Huzurdur

İman, yukarıda bahsedilen sözleşmenin yani akaid ilkelerinin kul tarafından tanınması ve tasdik edilmesidir. Sözlük itibariyle iman, *“nefsin güven ve huzur içinde olması ve korkuların giderilmesi”* (bk. Yûsuf, 12/64) anlamına gelen, “emn” kökünden türemiştir. Kelime olarak, “kalben kabullenmek” veya “şüphe duymaksızın inanmak” manalarına gelir. Dolayısıyla “iman etmek”, yegâne güç sahibine boğun eğerek ve başka güçlere karşı bu yüce güce sığınarak kişinin kendisini emniyete almasıdır. *“De ki, cinlerden olsun insanlardan olsun, insanların kalplerine şüphe ve tereddüt sokan vesveseci ve sinsi şeytanın şerrinden, insanların Rabbine, insanların Melikine ve insanların İlahına sığınırım!”* (Nâs, 114/1-6) mealindeki ayetler, bu anlamı açık bir şekilde ifade eder.

Dünyaya gelen her insan, Yüce Yaratıcısı tarafından kendisine sunulan dinin muhatabıdır. Allah, tarih boyunca insanlığı gayesiz ve nizamsız bırakmamış, ilahi bir kılavuz ve müşfik bir rehber olan din sayesinde onları kurtuluşa davet etmiştir. Din, insana güven aşılayan en köklü sistemdir. Allah Teâlâ’nın böyle bir sistemi gönderirken seçtiği peygamberler ise “sıdk ve emanet” yani “dürüstlük ve güvenilirlik” vasfına sahip olan kutlu elçilerdir.

Din, ilahi güç tarafından düzenlenip insanlara ve cinlere sunulan bir nevi sözleşmedir. Bu sözleşmenin kul tarafından kabulü ise “iman” ya da “itikat” olarak adlandırılır. “Akd” kökünden türeyen ve inanmak manasına gelen itikat, Türkçemizde “inanç” kelimesiyle de aynı anlamda kullanılmaktadır. “Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah” diyen bir kimse, İslam’ı kabul ettiği ve bu dinin ilkeleri sayesinde mutluluğa ulaşacağına güvendiği zaman “mümin” olur. Mümin, Emin Peygamberin sözüne inanan ve Cenab-ı Hak ile güven bağını her dem taze tutan inançlı kimsedir.

“Sadece Sana ibadet eder ve sadece Senden yardım dileriz.”

İnanç Samimiyettir

Günlük hayatta inanç; güvenmek, itimat etmek, gönülden bağlı olmak ve samimiyet anlamlarında kullanılır. Bu anlamıyla daha çok kişiler arası ilişkilerde gündeme gelir. Karşılaşılan kişinin doğru ve dürüst olduğuna inanmak, bir arada bulunulan insanlardan zarar gelmeyeceğine dair güven duymak, muhatabın samimi olduğuna kani olmak böyle bir inançtır. Bu anlamda inanç, başta aile içi ilişkiler olmak üzere, tüm kişiler arası ilişkilerde belirleyicidir. Çünkü bu, fertler arasında karşılıklı güven duygusu meydana getirir. İnsanlar bu inanç sayesinde birbirleriyle rahat ilişki kurarlar. Yine bununla toplum içinde huzur, sükûn ve güvenin temini mümkün olur. İnancın olmadığı yerde ise, güvenin yerini tedirginlik alır; toplum içinde rahatsızlık veren bir atmosfer oluşur; huzur ve sükûn havası bozulur.

Dinî anlamda inanç ise, yukarıdaki günlük kullanımından bağımsız değildir. Din ile inanç bağında da "güven" ve "samimiyet" ön plana çıkar. İslam söz konusu olduğunda inanç, insanın yaratıcısı olan Allah'a güvenmesi ve aynı zamanda O'na karşı samimi olması anlamına gelir. Öyleyse dinî anlamda inancın iki boyutu vardır: Güven ve samimiyet.

"Allah'ın dışındaki güvenilecek şeyleri (tağût) inkâr eden ve sadece Allah'a inanan, asla kopmayacak olan sağlam bir kulpa yapışmış olur." (Bakara, 2/256) ayeti, Allah'a güvenmenin nasıl olması gerektiğini belirtir. Buna göre, kişinin yegâne güvence kaynağı Allah olmalıdır. Nitekim namaz kılarken her rekâtta okuduğumuz Fatiha Sûresinde *"Biz sadece sana ibadet eder ve sadece senden yardım dileriz."* (Fatiha, 1/5) diye Allah'a dua ederiz. Bu hâl ve tavır içerisinde olan kişi sağlam inanç sahibidir, mümindir. Yüce Allah'ın kudretine teslim olmuş, aklını ve gönlünü en sağlam dosta, bâki olana bağlamıştır. Kendisinin de bütün varlık âlemiyle birlikte Yüce Allah'ın gözetimi, himayesi ve garantisi altında olduğuna inanır. İçi rahattır, kalbi ferahtır. Bilir ki, Allah her türlü kötülükten münezzehtir; O'ndan kuluna ihanet gelmez. Diğer taraftan, Peygamberinin vaatlerine güvenir. İslam'ın, hem dünyasını hem de ahiretini mamur edeceğine; ona insan olmayı ve insan kalmayı öğreteceğine; iyiye ve güzele ulaşmasına vesile olacağına kesinlikle emindir.

İslam, "selamet ve barış alanına girmek" demektir. Müslüman ise "selameti ve barışı seçen" kimsedir. Dolayısıyla İslam, irade ve akıl sahibi kişilerin, aralarındaki kavga ve ihtilafa son verip uzlaşı ve esenliği sağlamalarını ifade eder.

Sadece Allah'a yönelmek demek, dünya ile alakayı koparmak manasında anlaşılmamalıdır. Çünkü insan, Allah'ın yarattığı ve düzenlediği dünyada yaşamaktadır. Bunun gereği olarak, Allah'ın dünyaya koyduğu düzene ve nizama uyması gerekir. Dünyadaki dengeyi ve doğal düzeni gözetmek, dolaylı olarak Allah'a güvenmek anlamına gelir. Yoksa Allah'a güvenmek adına dünyada var olan şartları ve imkânları göz ardı etmek doğru değildir.

Aynı yaklaşım insanlarla olan ilişkide de geçerlidir. Allah'a güvenen insan, çevresine güven telkin eden bir hâl ve tavır içinde olmalıdır. Böylece tabiî ve insanî çevre ile güvene dayalı bir ilişki kurulmuş olur. İman, kişinin hem Rabbine güvenmesini, hem özgüven geliştirmesini hem de etrafındakilerin kendisine güvenebileceği bir karaktere sahip olmasını sağlar. Bu sayede insan ile Allah arasındaki güven ilişkisi, insan ile toplum arasındaki güven köprüsüne dönüşür.

İnancın olmadığı yerde, güvenin yerini tedirginlik alır; toplum içinde rahatsızlık veren bir atmosfer oluşur; huzur ve sükûn havası bozulur.

Allah'a karşı samimiyet ise, kişinin Allah'a ve koyduğu kâinat düzenine dış zorunluluk icabı değil, içinden gelen bir yönelişle uyması demektir. Söz gelimi insan, kış geldiğinde üşümemek için kalın elbise, yazın da bunalmamak için ince elbise giyer. Kış ve yaz şartları kendisini buna zorlar. Aksi halde birtakım zorluklarla ve hastalıklarla yüz yüze gelebilir. Ama aynı davranışı kişi, Allah rızası için de yapabilir. Örneğin şöyle düşünebilir: "Bu beden, Allah'ın bana bir emanetidir. Emaneti sağlam ve sağlıklı bir şekilde korumam gerekir. Bedenimi sağlıklı tutmanın yolu da Allah'ın dünyaya koyduğu şartlara uymakla olur. Öyleyse zaman ve zeminin doğal şartlarına uymam, aslında Allah'ın rızasına göre hareket etmem demektir." Böylelikle dış zorunluluklarla değil, içten gelen bir uyum ve hassasiyetle hayatını yönlendirmiş olur.

Buna, "Allah'ın kâinata koyduğu doğa kanunlarına uygun yaşamak" denir. Ancak her insanın bu düşünce ile hareket etmesi beklenemez. Bu yüzden Yüce Allah, kâinata koyduğu düzenin ve verdiği nimetlerin kıymetini bilip bilmediğimizi sınamak için insana birtakım ödevler yüklemiştir. Bu ödevler, Allah'ın kâinata yerleştirdiği kuralları dışlayan veya zorlayan bir özellikte değildir. Yani kişi Allah'ın verdiği görevleri yerine getirirken, doğal olarak kâinatın düzenine de ayak uydurmuş olur. Bu görevler, sadece kulun kulluğunu ölçmek içindir. Diğer bir ifade ile kulun Allah'a karşı samimiyetinin testten geçirilmesine yöneliktir.

Nitekim Yüce Allah, kullarına şöyle seslenir: *"Muhakkak ki, ben Allah'ım. Benden başka ilah yoktur. Bana ibadet et ve beni hatırlamak için namaz kıl."* (Tâhâ, 20/14) Sonraki ayette ise Allah'ın kıyamet günü insanlara inançlarındaki samimiyeti göstereceği ve kimin imtihanı kazanıp kimin kazanmadığını ilan edeceği bildirilir. Bu imtihan dolayısıyladır ki, hem ölüm vakti hem de kıyamet saati gizlenmiştir (bk. Tâhâ 20/15-16).

Öyleyse insanlar samimi bir şekilde, dini sadece Allah'a ait kılarak inanır ve salih amel işlerlerse, imtihanı başarı ile atlatmış olurlar (bk. Zümer, 39/11, 14). İmanın, inancın, itikadın temeli böyle bir güvene ve samimiyete dayanır. Allah'ın insanlardan istediği de budur. Eğer Allah bütün insanların imtihanı kaybetmesini istese idi, hiçbir peygamber göndermezdi. Nitekim Allah'ın, son peygamber olan Hz. Muhammed Mustafa (s.a.s.) için *"Seni ancak âlemlere rahmet olasın diye gönderdik."* (Enbiyâ, 21/107) buyurması bunun en açık delilidir.

Mümin, kendisinin de bütün varlık âlemiyle birlikte Yüce Allah’ın gözetimi, himayesi ve garantisi altında olduğuna inanır. İçi rahattır, kalbi ferahtır. Güven duyar, güven yayar.

İnsan Topluma İhtiyaç Duyar

İslam düşüncesinde insan; 'ben' diye işaret edilen, beş duyu ile kavranabilen ve ruh ile desteklenmiş bulunan bedendir. Nitekim insan "Ben yemek yedim, su içtim, hasta oldum, dışarı çıktım, içeri girdim" derken ruh ile birlikte bulunan ve duyular ile kavranabilen bedenine işaret etmekte veya bedenini kastetmektedir. Ancak beden, zaman içinde sürekli değişime maruz kalırken, insanın değişmeyen bir yönünün olduğu da bir gerçektir. Her zaman diliminde yani her yaşta 'ben' diyen insanın aynı insan olduğuna kanaat getirmemiz ve bunu kabullenmemiz bundan dolayıdır. Geçmiş âlimler bu durumu, insanın görünen bedeninin ötesinde 'insanlık' adını verdikleri bir tarafının bulunduğu ile açıklamaya çalışmışlardır. Böylece görünen beden değişmesine rağmen, temsil ettiği insanlık asla değişmemekte ve her çağında bize aynı insan olduğu his ve izlenimi vermektedir.

Diğer varlıklar içinde insanın yerini ünlü metodoloji âlimi Debûsî şöyle ifade eder: Dünya ve ahiret, dört varlık için yaratılmıştır. Bunlar melekler, şeytanlar, cinler ve insanlardır. Bu varlıklar içerisinde insan, eğer hak ve sorumluluklarını gözetir ve doğruluk üzere yaşarsa en üstünüdür. Dolayısıyla şunu söylemek mümkündür: Bütün bir âlem aslında insan için yaratılmıştır (Debûsî, Emedü'l-aksâ, Beyrut 1985, s. 286).

Toplumsal güven idarecinin, ilim adamının ve sade vatandaşın hep birlikte samimiyetle sorumluluklarını yerine getirmesine bağlıdır.

Yeryüzünün akıllı, değerli, onurlu, iradeli varlığı olmak, insana büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Ancak sorumluluğu büyük olmakla birlikte, insan bu sorumluluğu kaldırabilecek ve taşıyabilecek bir güç ve kuvvette yaratılmıştır. Nitekim Haşr Suresi 21. ayette, insanın tahammül noktasında, dağdan daha kuvvetli ve sağlam olduğu gerçeği şöyle dile getirilmiştir: *"Eğer biz, bu Kur'an'ı bir dağa indirseydik, elbette sen onu Allah korkusundan başını eğerek parça parça olmuş görürdün. İşte misaller! Biz onları insanlara düşünsünler diye veriyoruz."* Kur'an'ın muhatabı olan insan, yeryüzünde hayatın merhamet ve adaletle yürümesini sağlayacak güce de sahip yaratılmıştır. Tîn Suresinde geçen "ahsen-i takvîm" ifadesinin, "en muhkem biçimde yaratılmış varlık" şeklinde yorumlanması da bu yargıyı desteklemektedir.

Bütün bunlara rağmen insan, güvenliğini temin için toplum içinde yaşamaya muhtaç olan bir varlıktır. Nitekim ilk insan Hz. Âdem yaratıldığında, hemen yanında eşi Hz. Havva yaratılmış ve ardından çocukları dünyaya gelmiştir. Bu şekilde yaşaması, insanın değişmez bir kaderidir. İnsanın tek başına yaşayacağına dair kurgular ve beklentiler, gerçekliği olmayan bir tasavvurdan veya kuru bir hayalden ibarettir. Ancak Şehristânî'nin de dediği gibi, insan, düzenli bir toplumda, güven ve huzur içerisinde yaşamaya muhtaçtır. Zira düzenin bulunmadığı bir toplumda, güven ve sükûnet de bulunmaz. Bu da insanı endişe ve korkuya sevk eder.

Korku ve açlık insana yönelik iki temel tehdittir. Aslında bu iki tehdit, duygu ve duyarlılığı bulunan bütün canlı varlıklar için söz konusudur. Ama insan için daha üst düzeyde geçerlidir. İnsan, gürültülü ve kalabalık bir dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren, olduğu her yaşta ve bulunduğu her ortamda kendisini emniyette hissetmek ister. Korku insanın ruhuna, açlık ise bedenine etki eder. Korku insanın psikolojisini bozarken, açlık bedenini zayıflatır, bitkin düşürür ve helâke götürür. Bu yüzden Yüce Allah, Mekke halkına verdiği nimetleri sayarken, Rableri olarak *"onların açlığını giderdiğine ve onları korkudan emin kıldığına"* işaret buyurur (Kureyş, 106/3, 4).

İnsanın toplum içinde yaşaması aynı zamanda korku ve açlık şeklindeki iki temel tehdidi bertaraf etmek içindir. Zira toplum, kendi dışından gelen tehlikelere karşı kendisini oluşturan bireyleri koruyan bir mekanizmanın adıdır. Eskiden yolculukların bile kervanlar halinde toplu olarak yapılması, kişilerin kendilerini emniyete alma çabasındandır. Zira tek olmak, her zaman tehlikelere açık halde bulunmak demektir. Bu yüzden Anadolu insanı "Allah birdir" ifadesini "Yalnızlık Allah'a mahsustur" şeklinde anlar. Tarihî bir tecrübe olarak, insanın yalnız olması ve kalması mümkün değildir.

Bugün müthiş bir güvensizlik ve istikrarsızlık yaşayan insanoğlu, güven ihtiyacını karşılamak için teknolojinin imkânlarını seferber ediyor. Ama olağanüstü güvenlik önlemleri alınmasına rağmen, kuşku, korku ve tedirginlik hâli bir türlü giderilemiyor.

Şu kadar var ki, insana dışarıdan gelecek tehlikelere karşı güven duygusu sunan toplum, Şehristanî'nin ifade ettiği gibi, yardımlaşma ve çatışma armonisi içerisinde kurulur ve devam eder. Toplum içinde oluşan yardımlaşma ve çatışmanın sınırlarının belirlenmesi ise toplumsal uzlaşmayla veya dışarıdan bir düzenlemeyle mümkündür. İslam âlimleri bu uzlaşmanın ancak bir peygamber aracılığı ile Yüce Allah'ın gönderdiği bir düzenleme sayesinde gerçekleşeceği kanaatindedir. Zira her insan tekinin ilahî vahiy alması veya kendi kendine bireysel veya toplumsal bir düzenleme yapması, yukarıda ifade edilen maksatların yerine gelmesi için mümkün ve yeterli olmamaktadır (Şehristanî, Nihâyetü'l-ikdâm, Beyrut 2004, s. 238).

Dış disiplin sağlayan kanunlar, nizamlar, hukuk ve yaptırımlar elbette güven için vazgeçilmezdir. Ancak bunların iç disiplin anlamına gelen ahlak ve vicdan sayesinde etkili ve kalıcı olabileceği unutulmamalıdır.

Toplum İnanç, Hukuk ve Ahlaka Dayanır

Toplum düzeninin sağlanmasında, diğer bir deyişle güven ortamının oluşmasında uzlaşmaya dayalı birtakım kuralların önemli işlev gördüğü kesindir. Ama insanın içinden gelen ahlakî ve vicdanî sorumluluk duygusu oluşmadığı sürece, bu tür kuralların tam anlamıyla işlemesi söz konusu olamaz. Dış disiplin sağlayan kanunlar, nizamlar, hukuk ve yaptırımlar elbette vazgeçilmezdir. Ancak bunların iç disiplin anlamına gelen ahlak ve vicdan sayesinde etkili ve kalıcı olabileceği unutulmamalıdır.

Bu yüzden İslam'da, hukuk düzeninin ötesinde, onu destekleyecek ve muhkem hâle getirecek ahlak ilkeleri öngörülmüştür. Bireylerde içten gelen bir sorumluluk bilinci oluşturacak olan bu ahlaki ilkeler, sağlam bir inanç zeminine ihtiyaç duyar. Yani ahlak imandan beslenir, iman ahlakı olgunlaştırır. Bu yüzden Peygamberimiz, *"Müminlerin iman bakımından en mükemmel olanı, ahlakı en güzel olanlarıdır."* (Tirmizî, İman, 6) buyurur.

Böylesi bir yapının oluşması ise, sağlıklı işleyen ve süreklilik arz eden terbiye ve telkine bağlıdır. Çünkü anılan bütün bu gerçekler zihinlere nakşedilmeden, güven ve huzur toplumunun oluşmasından söz edilemez. Bu durumda inanç, ahlak ve hukuk birbirini destekleyen ve ayakta tutan üçlü sacayağıdır. Biri olmadan diğerinin işlev görmesi söz konusu değildir. Hukukun olmadığı bir yerde ahlaktan, ahlakın bulunmadığı bir yerde de sağlam ve sağlıklı bir inançtan bahsetmek mümkün olamaz. İnanç zemininin bulunmadığı bir yerde de hukuk ve ahlak yeterince işlev göremez.

Güven Toplumu, Birlikteliktir

"Toplumsal güven nasıl sağlanır ve sürdürülür?" sorusunun cevabı yukarıdaki üçlü sacayağında aranmalıdır. Hz. Peygamberin *"Sizden biri bir kötülük gördüğünde önce eliyle değiştirsin, buna gücü yetmezse diliyle değiştirsin, buna da gücü yetmezse kalbiyle o kötülüğe karşı dursun."* (Müslim, İman, 78) buyruğunun ifade ve işaret ettiği de bu gerçekliktir. Bir olaya elle müdahale etmek güç ve kudret gerektirir; bunu ancak hukukun uygulanmasından sorumlu olan adlî ve idari mekanizma yapabilir. Diliyle müdahale edecek olan ise sözün gücünü elinde bulunduran ilim adamlarıdır. İlim adamları sözün gücünü sadece yönetilenlere değil, yöneticilere yönelik de kullanmalıdır. O yüzden ilim adamı bağımsız, bağlantısız olmalı ve kendisini güvende hissetmelidir.

Hadiste geçen üçüncü şık ise iktidar ve söz gücü bulunmayan halk tabakasına yöneliktir. Elbette halktan bir kimsenin de eliyle ve diliyle müdahale edebileceği kötülükler olacaktır. Ancak takatini aşan konularda çoğunlukla yapacağı şey, kötülüğün karşısına kalbiyle çıkmaktır. Kalbiyle kötülüğe karşı koymak, kötülüklerden ve kötülük mekânlarından uzak durmak anlamına gelir. Kötüden haz etmemek, kötülüğü yürekten reddetmek her müminin görevidir.

Peygamberimiz buyuruyor ki:
“Mümin, insanların canlarına ve mallarına zarar vermeyeceğinden emin oldukları kişidir.”
(Tirmizî, İman, 12)

Anlaşıldığı üzere, toplumsal güven idarecinin, ilim adamının ve sade vatandaşın hep birlikte samimiyetle sorumluluklarını yerine getirmesine bağlıdır. Üç kesimden birinde oluşabilecek samimiyet eksikliği sistemin işleyişini bozar ve toplumsal güveni yok eder. Samimiyet içtenliktir. Bunun anlamı, kişinin dışardan bir telkin ve zorlama olmaksızın içinden gelen, gönlünden kopan iyi niyetlerle, saf duygularla hayır ve güzelliğe yönelmesi veya şer ve çirkinlikten kaçınmasıdır. Bu, tam anlamıyla eskilerin "hüsn-i ahlak" diye ifade ettikleri güzel ve katışıksız huy güzelliğidir.

Mümin, imanından aldığı güvenle çevresine güven aşılayan insandır. Sevgili Peygamberimiz *"Mümin, insanların canlarına ve mallarına zarar vermeyeceğinden emin oldukları kişidir."* (Tirmizî, İman, 12) buyururken bu güvene işaret eder. İnsanın Allah'a ve Resûlüne olan imanı, çevresine sağladığı emana dönüşmeli; yüreğindeki güven hissi, davranışlarındaki güvenilirlik vasfının teminatı olmalıdır. Bu güvenin olmadığı yerde, yukarıda da değinildiği gibi toplumsal barışın, sükûnun ve huzurun oluşması imkânsızdır. Çünkü toplum içindeki her türlü girişim ve gelişme güven üzerinden yürür ve hayatiyet kazanır. Bu gelişme ister dünyevi olsun isterse dinî olsun fark etmez. Zira güven ve huzurun olmadığı bir toplumda iktisadi hayat sağlıklı işlemediği gibi, dinî hayatın da düzgün yaşandığından söz edilemez. Haksızlık ve aldatmanın kol gezdiği, yalan dolanın yaygınlaştığı, karşılıklı hakların çiğnendiği bir ortamda, dinî hayatın da ihlas üzere şekillendiği düşünülemez. O yüzdendir ki Yüce Allah bizlere *"Ey Rabbimiz, bize dünyada da iyilik, ahirette de iyilik ver."* (Bakara, 2/201) diye dünya-ahiret dengesini gözetecek şekilde dua etmemizi emreder.

Bugün insanlık, küresel ölçekte bir güven bunalımı yaşıyor. Bireyler ve toplumlar arası ilişkileri sarsan, insanın tabiatla ilişkisini bozan ve dünyanın her geçen gün daha güvensiz hâle gelmesine sebep olan hâdiselerin ardı arkası kesilmiyor. İslam karşıtlığı, ayrımcılık, ırkçılık ve nefret suçları artıyor; terör ve şiddet masum canlara kıymaya devam ediyor. Zulüm ve haksızlık, işgal ve sömürge çağdaş yöntemlerle sürdürülüyor; habis emeller uğruna nice cinayetler, katliamlar, cürümler işlenmeye devam ediliyor.

Sadece insanların değil, dünyanın da güvenliği ve geleceği tehlike altında görünüyor. Hırsına, tamahına, kibrine yenilen insanoğlu yüzünden tabiatın dengesi her geçen gün daha da bozuluyor. Yeryüzünde fesat ve bozgunculuk için yeni kapılar açılıyor. Denizler, ormanlar, toprak ve hava kirlenirken, bitkiler ve canlılar âlemi kalıcı anlamda zarar görüyor.

Bu kargaşa ortamında müthiş bir güvensizlik ve istikrarsızlık yaşayan insanoğlu, güven ihtiyacını karşılamak için teknolojinin imkânlarını seferber ediyor. Kilit üstüne kilitler vuruluyor. Sınırlara güvenlik duvarları örülüyor. Sokaklar, caddeler, iş yerleri, alışveriş merkezleri, havaalanları kameralarla gözetleniyor. Olağanüstü güvenlik önlemleri alınmasına rağmen, kuşku, korku ve tedirginlik hâli bir türlü giderilemiyor. Toplumsal bir güven hâli bir türlü oluşturulamıyor.

Çünkü güven toplumu ancak doğruluk ve dürüstlük ilkelerine samimiyetle uyulması ve bunun yerleşik hâl kazanması ile mümkün olur. Bunun için de dış denetleyiciler kadar iç denetimin de telkin ve takviyelerine ihtiyaç vardır. İç denetimimizi zihinsel boyutta inançlarımız, bedensel boyutta ise ibadetlerimiz sağlar. Dış telkin ve takviyeyi ise toplumsal düzeyde oluşturulan ahlaki, hukuki ve idari kurallar bütünü temin eder. Bu mekanizmanın sinir uçlarında samimiyet ve gönüllülük yer alır. Zira gönüllülüğün ve samimiyetin olmadığı yerde ikiyüzlülük ve çifte şahsiyetlilik vardır. Bu tür insanlardan oluşmuş toplum ise, ruhunu kaybetmiş yani sinir uçları çalışmayan et ve kemik yığınından ibaret bir sürü organın bir arada bulunduğu cesede benzer.

Sonuç

Sözlerimizin sonunda diyebiliriz ki İslam, barış ve esenlik, iman ise güven ve huzurdur. İslam selamın, iman ise emanın teminatıdır. Bunun anlamı İslam'ın güven ve huzur içinde bir toplum öngörmesidir. Ancak bunun şeklen veya dışardan zorlama ile değil, samimi, içten, gönülden olması esastır. Çünkü kalpten inanan bir Müslüman, Yüce Allah'ın kendisini bildiğini, gördüğünü ve işittiğini bilir. Her nerede ve hangi zaman diliminde olursa olsun, zaman ve mekân ile sınırlı olmayan Cenab-ı Hak'tan hiçbir şeyi gizlemek mümkün değildir. Tek başına kaldığında bile Allah'ın gözetiminde olduğunun farkında olan, iman, ihsan ve ihlas sahibi bir Müslüman, sadece kendi güvenliği için değil, insanlığın ve tabiatın güvenliği için de emek vermekten geri durmayacaktır. Ama Rabbine güveni zayıf olan kimse, insanlara olan güvenini ve güvenilirliğini de kaybedecektir.

Mümin, zamana ve insana dair güvensizlik söylemlerine aldanmadan, pes etmeden, cesaretini yitirmeden "güven toplumunun oluşumunda payı bulunan güvenilir insan" olmak için çaba sarf etmelidir. Allah'ın, "kişinin dış görünüşüne değil kalbine baktığına" dair imanı, onun bireysel ve toplumsal boyutta bütün tavır ve davranışlarını içten gelen bir dürtüyle şekillendirir. Çünkü kalp, samimiyeti temsil eder. Allah da o samimiyete bakar. Sonuçta samimi bireylerden oluşan bir toplum, huzur ve sükûnun bütün doğallığı ile oluştuğu güven toplumu demektir.